

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Collegiis Canonicoꝝ Per Germaniam, Belgivm, Galliam, Hispaniam, Italiam, Aliasqve Orbis Christiani Prouincias, Liber Singvlaris

Le Mire, Aubert

Coloniae Agrippinae, 1615

Capvt XCI. Beatæ Mariæ Collegivm Cathedrale Antuerpiense in Brabantia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11227

oraturus adiret. Nec hilarem eum vlla dies videbat, nisi priùs aut orasset, aut eleemosynam protulisset. Ecclesiæ Beatæ Mariæ in *Laken*, hodieque miraculis celebri, haud procul à *Bruxella* multis annis feruiuit, velut alter *Nepotianus*; eam floribus & ramis exornans, omnia in nitore conseruans, atque in omnes cæremonias piè sollicitus. Postea per septem annos peregrinatus est *Romam*, *Ierusalem*, & ad alia sanctorum loca. Vnde *Anderlacum* reuersus, peste inguinaria sæculi ærumnas consummauit, sepultus in cœmiterio anno *III2*. Sed Deo sanctum suum per crebra miracula mirificante, *Gerardus* Episcopus, successor *Lietheri*, eum eleuauit in natiuitate *Baptistæ*; & ex confluentium oblationibus noua basilica super eius tumulum est sumptuosè ædificata; in qua *Canonicorum* octodecim celebre collegium à *Domino Gasbecano* institutum, & dotatum diuina, officia reuerenter peragit. Locus dicitur *Anderlacum*, & à recentioribus, *Anderlechtum*, *Bruxellensibus*, apud quos indigenæ iure ciuium gaudent, vicinus. Sic ferè *Molanus* in natalibus *Sanctorum Belgij*.

CAPVT XCI.

BEATÆ MARIÆ COLLEGIVM
Cathedrale Antuerpiense in Brabantia.

Collegij nostri Antuerpiani fundator fuit *Godefridus Bullonius*, qui ex *Lotharingiæ*

ringiæ, Brabantiaëque duce, & S. Romani Imperij ad Scaldim Marchione (cuius quidem Marchionatus Riensis vrbs primaria hodieque Antuerpia) primus Ierosolymorum Rex est renunciatus. Is *decimam duorum manipulorū, quam ab Imperatore liberè in feudo tenuit, Ecclesia Beati Archangeli Michaelis, ad vsus Canonorum inibi seruientium, contulit*: Vt Godefridus Barbatum Lotharingiæ dux in Diplomate suo, anno Christi 1124. dato loquitur.

Prima itaque Canonorum Antuerpiensium fidei fuit in Basilica Sancti Michaelis, quam ipsi postea *Beato Norberto* ordinis Præmonstratensis fundatori, eiusque sodalibus, cum parte agrorum ac reddituum, cesserunt, domicilium suum ad ædem Deiparæ sacram, quam hodieque obtinent, vltroneè transferentes. Cuius quidem cessionis seu donationis exemplar hic lubet subnectere:

In nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis ego Hildolphus Præpositus S. Michaelis in Antuerpia, tã futuris quã presentibus in perpetuū. Qualiter præfata Ecclesia nostra ad vsus Canonorū Præmonstratensis ordinis transierit, & qua de causa assensus Capituli nostri eis datus fuerit, presentis scripti attestatione notificamus Cùm in diebus nostris quidam hereticus Tanchelinus nomine in partibus nostris aduenisset, & venenoso sermone à fide & à Sacramentis Ecclesiæ plurimos auertisset; hac de causa vt illa hæresis, quæ prouinciam nostram occupauerat, funditus

ditus extingueretur, consilio Domini Burchardi Episcopi & totius populi, & assensu Capituli nostri, Dominum Nortbertū, virum nostris temporibus spectabilis religionis, accersiri curauimus; eiq̄ ac suis fratribus regulam B. Augustini seruantibus, suamq̄ institutionem exsequentibus, suprascriptam Ecclesiam cum capellis in eius cœmiterio fundatis, & tribus curatilibus, & iugero terra eidem cœmiterio adiacentibus cum quatuor præbendis, per manus memorati Episcopi tradidimus; circumspectione vigilantes, digneq̄ perpendentes, quod eorum saginaremur orationibus, & bonis spiritualibus, si eos sustentaremus beneficijs temporalibus. Nos verò prius numero duodecim, numerum nostrum in octo terminauimus præbendas, & cum his & Præpositura nostra integritatem in Ecclesiam Beatae Mariae transtulimus. Ceteras verò quatuor præbendas, per omnia eis consimiliter participantes, proprio nostro arbitrio dedimus. Excepto quod allodia & mancipia, quæ usque ad hæc tempora Ecclesia illa possederat, in nostros singulariter vsus segregauimus. Baptismus verò celeberrimi temporis, videlicet Pascha & Pentecostes, in Ecclesia illa obseruabitur; reliquo autem tempore Parochianus noster baptizandis prouidebit. Infirmos autem visitare & communicare, oleoque ignuere, confessiones audire, mortuos sepelire, omnibus hæc ab eis querentibus liberè concessimus. Vt autem tam præclara beneficentia fœdus inuis-

latum

latum, & inter nos & ipsos semper permaneat, hoc definitum est, vt quodcunque munus infirmus, & moriens parochianus, siue in terra, siue in alia substantia cuius Ecclesie aliquid obtulerit, aut pro se offerri instituerit, per medium diuidatur, Quod vero alienus sanus aut infirmus, aut parochianus incolumis dederit, Ecclesia, cui hoc datum fuerit, absq; partitione possideat. Ipsæ vero Ecclesie sedula omnium exactione inuicem iuges sibi debebunt fraternæ charitatis orationes, in omnibus necessitatibus sese supportantes. Pro commemoratione vero suæ libertatis vtraque Ecclesia persoluet Cameracensi Prasuli aureum nummum Antuerpiensis monetæ & ponderis, singulis annis in festo Sancti Lucae. Vt autem hæc rata & inconuulsa permaneant, sigilli nostri impressione, & testium subscriptione, qui interfuerint, & hoc donum dederint, annotari curauimus. Ego Hildolphus Prepositus Sanctæ Mariæ, Anselmus Canonicus, Bernardus Canonicus, Giselbertus Porcus, Raduard^o Canonicus, Ouo Canonicus Raduard^o scriptor Patgerus Canonicus, Hildeuinus parochianus. Actum autem est hoc anno Verbi incarnati MCXXIV. Indictione II. Epacta III.

Exstat hoc ipsum diploma apud Baroniū tomo CXII. Annalium, quod nos ipsi ad illum aliquando misimus.

Ceterum de numero & augmento Canonicorum ex Archiuis nostris hæc habe: Anno Domini 1240. consentiente & approbante. Guidone Cameracensi Epi, copo. I. Prepositus & Capitulum
S. Mariæ

B. Mariæ Antuerpiensis communi consensu statuerunt ad augendum Dei cultum cum duodecim tantum essent præbendæ, vt, quoniam facultates Ecclesiæ creuerant, de cetero fieret sectio præbendarum, sicut eas vacare contingeret, donec ad numerum XXIV. esset peruentum. Actum 1240. in festo Beatae Mariæ Magdalena. Id confirmauit frater Iacobus Prænestinus Episcopus Legatus Apostolicus diplomate apud Pontemgæmum dato VIII. Idus Octobris 1140.

An. Domini millesimo ducentesimo octogesimo primo actum & statutum fuit, in Capitulo, de præbendarum, sectione vsque ad XL. Sed posterius istud decretum, nescio qua de causa, vim suam non habuit.

De Præposituræ dignitate, eiusque extinctione ex Archiuis itidem ista exhausti: Anno 1257 mense Nouembri, factum est statutum Capituli de Præpositura annullanda, eò quòd Præpositus sæpè non resideret, deq; Decano in locum Præpositi (Post mortem scilicet tunc viuentis & consentientis Præpositi I. de Perubeis) sufficiendo. Quod decretum Alexander & Urbanus Romani Pontifices, & Nicolaus Cameracensis Episcopus confirmarunt.

Est quod hoc loco præterire non possum Canonicos hodieque Antuerpienses *Violaceis* vti *pileis*, idque pro laudabili veteris Ecclesiæ vsu. Qua de re Illustr. Cardinalem Baronium consule in Annalibus ad an. 393, qui clericorū

olim nec album nec nigrum, sed violaceum fuisse vestitum multis demonstrat. Talis certe & Antuerpiensium olim Canoniorum fuit.

Diploma Burchardi Episcopi Cameracensis, de translatione Canoniorum ex Basilica Sancti Michaelis ad Basilicam Sanctæ Mariæ Antuerpiensis.

IN nomine Patris & Filij, qui est veritas, & Spiritus Sancti, qui est amborum charitas, Burchardus diuina miseratione Cameracensium Episcopus tam futuris quam presentibus in perpetuum.

Pontificalis sollicitudinis & compensatiuæ dispensationis est, à nobis seu ab alijs benè gesta, quando opportunum fuit, altiùs promoueri, & promota vt permaneant, firma sanctione solidare. Eapropter Antuerpiensem Ecclesiam qualiter ad vsus *duodecim Canoniorum* libertate donauimus, & postmodum ad altius per diuinam inspirationem sublimauimus, præsentis pagine attestatione notificamus. Sanè prioris foundationis & libertatis priuilegium huiusmodi est: Cùm in Ecclesiaste scriptum sit: *Si benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa*, nobis qui in specula positi sumus, obnixius est perpendendum, ne erogationis nostræ gratia illicita largitione irrogetur. Igitur Ecclesijs quibus præsumus in posterum prouidentes,

perse-

personarum nostrarum consilio, hortatu etiam & petitione Domini *Godefridi* gloriosi Lotharingæ Ducis, Ecclesiam S. Michaelis, quæ est Antuerpiæ, hæcenus vnus personæ inuestitione, & parochialis presbyteri seruitio contentam, cum appendicijs suis, capella scilicet *S. VValburgis*, quæ est in eodem burgo, & capella de *Linlo & Berendrecht & Orthoren*, & omnibus quæ infra ambitum præfatæ parochiæ continentur, ad vsus Canonorum in eadem seruientium manumittimus. Personarum quoque substitutiones & quaslibet exactiones soluto quotannis in festiuitate Sancti Lucae nobis seu successoribus nostris, Sanctæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ Episcopis canonicè substitutis, à præfata Ecclesia pro libertatis suæ memoria, auri bisanti, excluso certo Pontificali debito, interdiciamus. Eo quidam tenore, vt Præpositus cum duodecim Canonicis ibidem in presenti statuatur. Nos verò Ecclesiæ nostræ dignitatem canonicè conseruantes, decernimus vt à Canonicis *Præpositus* canonicè electus, nobisque seu successoribus nostris præsentatus, curam Canonorum de manu nostra suscipiat, & nobis, more Præpositorum, præfatæ Cameracensis Ecclesiæ, debitam obedientiam impendat. Ad hanc ergò Canonorum institutionem perpetuò muniendam, eandem ligandi atque soluendi potestatem, quam mater nostra Cameracensis

*Godefridū
Bulloniū
intellige.*

Ecclesia in peruafores suos habet, sæpe fatæ Sancti Michaelis Ecclesiæ in malefactores suos concedimus, & vt presbyteri parochiales à Præposito & Canonicis substituti, curam à nobis seu ministris nostris recipiant decernimus. Vt autem libertate à nobis tradita Canonici inibi sustitui possent, præfatus Dux duas partes manipulorum decimæ quæ ad *Antuerpianam* & eius ambitum pertinent, quas à prædecessore suo illustris memoriæ *Godefrido* Duce, & postea Ierosolymitano Rege Sancti Michaelis Ecclesiæ traditas, iniustè subtraxerat, eidem Ecclesiæ recognouit, & concessit; & vt nostri decreti auctoritate firmarentur, impetrauit. Euoluto autem non multo tempore clerici præfatæ Ecclesiæ Sancti Michaelis multa circumspeditione vigiles, digneque perpendentes, quòd eos, quorum sustentarentur carnalibus, saginare debent spiritualibus (nā eos heresiarchæ *Tanszelini* venenosus sermo infecerat) ad se fratrem *Nortbertum*, virum nostris temporibus spectabilis religionis accersire curauerunt, eique ac suis fratribus regulam Beati Augustini seruantibus, suamque institutionem exsequentibus, per nostras manus Ecclesiam supradictam, quam à nobis susceperant, cum capellis in eius cœmiterio fundatis, & tribus curtilibus & iugero terræ eidem cœmiterio adiacentibus contradiderunt. Ipsi verò prius numero *duodecim*, numerum suū in

octo

o^{cto} terminarunt, & secum octo præbendis & Præposituræ suæ integritate ad Ecclesiam Beatae Mariæ transtulerunt. Reliquas verò quatuor præbendas per omnia suis consimiliter participantes sub nostræ auctoritatis confirmatione tradiderunt, excepto quod allodia & mancipia, quæ vsque ad hæc tempora Ecclesia illa possederat, in suos singulariter segregauerunt. Baptismus verò celeberrimi temporis; videlicet Paschæ & Pentecostes in vtraque seruabitur Ecclesia. Reliquo autem tempore Parochianus Sacerdos S. Mariæ baptizandis prouidebit. Sepeliri quoque defunctos in vtriusque Ecclesiæ cœmiterio licebit. Ut autem tam præclaræ beneficentiæ fœdus inuiolatum inter ipsos semper permaneat, hoc definitum est, vt quodcumque infirmus & moriens parochianus, siue intra, siue in alia substantia cuius Ecclesiæ obtulerit, aut pro se offerendum instituerit, per medium diuidatur. Quod verò alienus sanus, vel infirmus, aut parochianus incolumis dederit, Ecclesia cui hoc datum fuerit, absq; partitione possideat. Nec minus vtramque Ecclesiam integra & parili libertate donamus. Ipsæ verò Ecclesiæ, seclusa inuicem omni exactiōe, iuges sibi debebūt fraternæ charitatis orationes, in omnibus necessitatibus sese supportantes. Pro commemoratione verò suæ libertatis, vtraque Ecclesia persoluet Cameracensi Canonico & Catho-

lico Præsuli aureum nummum Antuerpiensis monetae & ponderis, singulis annis in festo S. Lucae, priori dimisso debito.

Quaecunque igitur Pontificum seu Principum largitione, imò quorūlibet Catholicorū collatione memoratis Ecclesijs oblata sunt, vel vterius conferentur, huius nostri decreti munimēto, eisdem ad vsus, vt dictum est, Canonorum assignamus. Ne qua verò Canonica secularisue persona, processu temporum, in hanc nostri decreti paginam, spiritu calumniae, moueatur, collata conseruatoribus pace in peruafores quoad resipuerint, anathematis exterminium promulgamus, atq; nostra subfigillatione, & canonica adstipulatione confirmamus. Signum Vriebaldi Præpositi, Ioannis Archidiaconi, Radulphi Archidiaconi, Anselmi Archidiaconi, Anselmi Præpositi, S. VVidonis, S. Roberti. S. Gerardi, Capellani, S. Oilardi, Decani. S. Hugonis, Heriberti Canonorum.

Actum est autem hoc anno incarnati Verbi MC. XXIV. Indictione II. exacta III. Præsulatus Domini Burchardi nono. Ego VVerimbaldus Cancellarius scripsi, & recensui.

Diploma Godefridi Barbati, Lotharingie Brabantieq; Ducis, de decimis duorum manipulorū ad vsus Canonorum, tunc in Ecclesia S. Michaelis Antuerpie seruientium collatis per Godefridum Bultoniū Lotharingie Brabantieq; Ducē, & postea Regem Ierosolymorum.

GO

Godefridus Dei gratia Lotharingę Dux & Marchio, B. Tribuno & omnib. Antuerpiensibus tam maioribus quàm minorib. gratiam & amicitiam suam. Decimam duorū manipulorum Ecclesię Archangeli Michaelis, quam Dominus & prædecessor meus beatę memorię Dux *Godefridus*, & postea Rex Ierosolymitanorum, ab Imperatore liberè in feudo tenuit, hortatu fidelium virorum tam clericorum quàm laicorum, præcipuè instinctu diuini amoris, præfatę Ecclesię ad vsus Canonicorum inibi seruientium contulit. Quod etiam multis ex vobis notum est. Quo defuncto cum Dux Henricus ducatū obtineret, quorundam susurronum oblatratu, eamdē decimam ab Ecclesia iniustè surripuit. Cū verò diuina miseratione Ducatui præessē, & hanc in potestate mea inuenissem, quibusdam amicis meis habendam tradidi. Sed cum multis & creberrimis Canonicorum querimonijs concuterer, tandē consilio accepto, cū tamen magna à quibusdam, sicut aliquibus ex vobis patuit, pro ea mihi promitteretur pecunia, Ecclesię recognoui, & concessi. Deo & vobis sic existimamus satisfacere. Adhęc omnia successorum meorum cū timerem fraudem & malitiam, ne sicut contra Ecclesiā malè actum est, simile quid fieret; Dominum meum Imperat. conueni; & omniū prauorū hominū cauillationē secludēs, imperialis testa

menti suscriptione & subsignatione firmari impetraui. Super his autem tam idoneè & tam iustè ordinatis & confirmatis, cùm Episcopus Ecclesiam canonicæ libertati traderet, rogatu meo, in pagina suæ libertatis sub Anathemate confirmauit. Sed quia sunt nonnulli ex vobis, qui prædictam decimam, à me in feudo acceptam, quorum *Berneon*, & alter *Oldeius* est, mentiuntur; quidam verò qui à me emptam fabulantur; quibus omnibus diem decationationis sæpius constitui; & cum ad præsentiam minimè venirent, liberorum virorum iudicio, Ecclesiæ conseruauit. Precor igitur vos tã homines quam amicos meos, *Beatum Tribunal* & fratres eius *O*, filium *Titdon*, *VVildbodon*, & cæteros quosque amicos meos, quatenus Ecclesiæ contra malefactores suos iustitiã conseruetis, & eam tam in decima quàm in allodio, in seruis & ancillis, & ad omnem Canoniorum querimoniam mei causa fideliter iuuetis. Valete.

Diploma Henrici IV. Imperatoris de Decimis in Sant vliet.

IN nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis
Henricus Dei gratia IV. Romanorum Imperator Augustus,

Dum vtilitatibus Sanctæ Ecclesiæ pro fauore consulimus antecessorum nostrorũ statuta non solum confirmamus, verùm etiam
 augmenta-

augmētare curamus; idque ad profectum totius Imperij à Deo nobis collati congruere haudquaquam diffidimus. Dignum est etiam vt celsitudo regalis principum petitionibus eò libentius faueat, quò promptius eos in sua perseuerare prospicit fidelitate. Omnibus igitur tam præsentibus quàm futuris notū esse volumus, nos consilio & petitione fidelis nostri *Godefridi*, videlicet, Ducis & Marchionis, concessisse Ecclesiæ S. Michaelis Archangelii, quæ est sita in Burgo qui dicitur *Andvverp*, omnem decimam quæ continetur à terminis *landstiten* vsque *Olmeremuthen*; ita vt quartam eiusdem decimæ partem Ecclesiæ Præpositus sibi retineat, & reliquas in vsus fratrum conferuet. Huius autem nostræ traditionis testes idoneos subscripsimus, quorum nomina hæc sunt; *Cunradus* Osnaburgensis Episcopus, *Burchardus* Cameracensis Episcopus, *Gerardus* Merseburgensis Episcopus. Alij quoque Principes, *Arnolfus de Los*, *Theodericus Comes*, *Gerardus Comes*, *Paganus Comes*, *Otto de Mares*, *VVilhelmus Comes*, *Hermannus Piscis*, *Stephanus*. Hoc etiam *Mathildis* Romanorum Regina sua corroboraui præsentia. Huius autem chartæ traditio facta est, præsentia eiusdem Ecclesiæ Præposito *Hildevvino*, & obnoxie petente, & vt hoc nostræ auctoritatis præceptū per futura tempora firmum & inuiolabilem obtineat vigorem manu nostra subterfirmamus

uimus, & sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Domini Henrici IV. Rom. Imp. inuictissimi *Bruno* Cancellarius recognouit. Data XI. Calendas Decembris, anno Dominicæ Incarnationis M.C. XXIIIX. indictione XI. regnante Henrico IV. Rege Romanorum Imperatore quarto. Actum est apud Traiectum in Christo feliciter Amen.

CAPVT XCII.

SANCTI GUMMARI COLLEGIVM
Liranum, & alia diœcesis Antuerpiensis.

PRæter Cathedrale Collegium Marianū Antuerpiense, sunt insuper in ea diœcesi Collegia quinque *Liranum, Bredanum, Bergen- se ad Zomam, Turnhautanum & Hochstratanum.*

Liranum collegium exordia sua debet *S. Gummaro*, qui gloriosa stirpe exortus est in Renensi prouincia, quæ Brabantia territorio comprehensa, nunc *Riensis* dicitur, vulgari sermone ad vernaculo, *het land van Rijen*. In ea natale solum habuit *Emblehem*, qui locus horæ spacio à Lira oppido distat. Erat lenis in sermone, constans in bono opere, humilitate submissus, pietate profusus, ieiunijs & vigilijs castigans carnem, eleemosynarum largitor, in aula *Pipini* Regis magnificè acceptus. Habuit *Grimuariam* vxorem sibi molestissimam, quam patientia & prudentia vincere laborauit. Cùm ad limina Apostolorum tenderet,